

TÀI HOA MỆNH BẠC: EDGAR ALLAN POE (1809-1849)

(Kiến Thức Văn Chương Mỹ)

Như một huyền thoại...

**/ Ngày xưa có một nhà văn, đầy tài năng sáng tạo nhưng rất đời có đơn khinh bạc. Những tác phẩm chàng viết ra bằng tim óc và máu huyết chẳng được ai đón nhận đích đáng giá trị của nó. Chàng lang thang nơi này nơi khác, không cửa nhà định sở. Chàng đói, chàng lạnh; chàng tuyệt vọng và đau khổ. Cuộc đời chàng là cả một chuỗi dài những tai họa liên tiếp bám đuổi nhau với tốc độ càng lúc càng nhanh, càng lúc càng nặng nề bi thảm; đẩy chàng đến chỗ phải đối nghịch lại với hầu hết những kẻ sống cùng thời đại; tước đoạt tình yêu mà chàng khát khao một cách tuyệt vọng; làm tê liệt mọi tài năng chàng bằng một thứ độc dược nguy hại; loại bỏ chàng ra khỏi xã hội con người bình thường như một kẻ khốn cùng dơ bẩn; để rồi sau rốt khiến chàng gục chết từ cái bi kịch đen đui trong một quán rượu tối tăm ở Baltimore.*

**/ Có ai ngờ, chỉ vài chục năm, sau khi chàng đã chết, danh tiếng chàng tràn lan khắp nơi trên thế giới, tên tuổi chàng được nhắc đến với sự kính trọng tột bậc; những lá thư và những bản thảo viết tay của chàng trở nên giá trị nhất trong hàng ngũ các nhà văn lớn của Mỹ; số lượng tác phẩm được in ra, người ta dự trù có thể nuôi một gia đình sống cuộc đời dư dã sung túc cho đến cả hàng nhiều chục năm.*

**/ Từ cái tâm hồn cô đơn, chàng đã cho đi một tài năng rộng lớn, nhưng nhận lại rất ít một cách thật cảm động những gì con người đáp trả trên chính cá nhân chàng. Chàng đau khổ nhưng vô cùng kiêu hãnh, dù rằng trong suốt cuộc sinh tồn ngắn ngủi, chàng lỡ mang cái định mệnh của một thi nhân đời ảm vì nghèo túng, một nhà văn được trả lương rất thấp từ những tạp chí sớm nở tối tàn.*

**/ Trong nhiều thế hệ tiếp nối, văn chương chàng được đọc đi đọc lại; nhưng điều ấy không gọi là việc ngẫu nhiên, bởi vì ở vào thời đại cách đây gần hai trăm năm, xuyên qua cái nội tâm bất ổn và luôn luôn đau khổ ấy, tác phẩm chàng đã tỏ ra rất tân thời, rất mới một cách kỳ lạ. Chàng phân tích những ước muốn về cái Chết, Tình Yêu và vẻ Đẹp trong tâm lý con người, thật lâu trước khi Freud có thể xác định rõ được vấn đề ấy. Chàng ưa thích sự dữ dội mãnh liệt nửa thế kỷ trước khi Hemingway chào đời. Chàng biết cách sáng tạo những câu chuyện kinh dị trước khi loại truyện tâm lý xúc cảm được nghĩ đến. Chàng biết sử*

dụng “nhị trùng phân cách” (*double self*) trước khi kẻ khác có thể tìm ra cái phương pháp “nhị hóa phân cách” (*split-personality*). Quan trọng hơn cả, trong tác phẩm chàng từ gần hai thế kỷ trước đã nói lên không ngừng cái chủ đề chính mà thời đại văn chương ngày nay đang đề cập tới: “Con người với những xung đột dữ dội trong nội tâm.”

*/ Tuy nhiên, chàng bất hạnh hơn tất cả các văn nghệ sĩ khác vì đã lỡ sinh ra trong nước Mỹ đúng ngay thời điểm của một nền văn hóa còn rất phôi thai, chưa khai mở. Vì vậy mà những tư tưởng đi trước quá xa của chàng trở nên lập dị, khó thể chấp nhận với thời đại và xứ sở chàng đang sống.

*/ Và chẳng, từ cái bề ngoài lôi thôi nghèo khổ, cái cá chất khinh bạc kiêu hãnh, cùng với những thói quen khác biệt, mà chàng đã làm bức mình những người chung quanh và tạo nên không biết bao nhiêu kẻ thù ganh ghét; dù rằng đó cũng chính là nguyên nhân khiến chàng được nhớ đến mãi, trong khi những nghệ sĩ khác –trang nghiêm chừng mực— lại bị quên lãng rất nhanh.

*/ Cuộc đời chàng đáng gọi là mê hoặc đắm đuối hơn bất kỳ nhà văn Mỹ hàng đầu nào khác. Chàng đã tự đốt lên chung quanh mình vầng hào quang rực sáng được đánh đổi bằng cả một tài năng đặc biệt và cũng bằng một định mệnh đầy những khổ đau bi thảm. Chàng đã trả cái giá rất đắt cho sự bất tử của tên tuổi mình. Chàng giống y hệt một con chim lạ –như con quạ đen u ám trong tác phẩm “Raven” rất nổi tiếng mà chàng đã viết--, xuất hiện bất ngờ rồi cũng bất ngờ biến vào bóng đêm thăm thẳm.

*/ Chàng chính là một trong những nhà văn hàng đầu của nước Mỹ.
+ Tên chàng là **Edgar Allan POE.**

[]

I.

(1809 – 1820)

1.

Edgar Allan POE sinh ngày **19 tháng 1 năm 1809** tại Boston, tiểu bang Massachusetts. Mẹ của ông –Elizabeth Arnold Hopkins—là một kịch sĩ người Anh nhưng được ưa chuộng nhiều trên sân khấu kịch nghệ Mỹ do bởi sự diễn xuất rất thành công một màn vũ thần thoại và một loạt các vai quan trọng trong vở “*King Lear*” của Shakespeare. Bà được nói đến như một người rất đẹp, ngoài tài diễn kịch còn có tài ca hát và hội họa.

*/ Riêng người cha gốc Ái Nhĩ Lan –ông David Poe—lại có bộ dáng bề ngoài luôn luôn cầu thả bừa bãi, tính tình hung hăng và mắc bệnh nghiện rượu, thời tuổi trẻ đã từng học Luật, sau bỏ ngang để theo đuổi ngành kịch cùng với vợ. Khi Edgar được hơn một tuổi, ông David Poe bỏ nhà đi biệt; từ đó về sau, chẳng ai biết ông sống-chết phương nào.

*/ Còn lại một mình với hai con thơ (Edgar là người thứ nhì) và cái thai trong bụng, bà Elizabeth Arnold phải kiếm sống bằng cách mang các con đi từ tỉnh này sang tỉnh khác tùy theo những giao kèo diễn xuất được ký với đoàn kịch. Bà đến Richmond (Virginia) vào khoảng cuối năm 1811, sanh người con gái thứ ba ở đây. Và rồi chẳng bao lâu sau, ngày 8/12/1811, bà qua đời khi còn rất trẻ đẹp vì bệnh xung phổi và cũng vì đói ăn.

*/ Ba người con nhỏ được phân ra làm con nuôi gia đình các cư dân trong tỉnh. Edgar Poe khi ấy hai tuổi, được vợ chồng ông John Allan, gốc người Tô Cách Lan, chuyên nghề buôn bán, đem về đặt cho cái tên Allan (mà sau này Poe không hề tỏ ra hãnh diện vì nó và luôn luôn ký tắt đơn giản chữ Allan bằng mẫu tự A. viết hoa, đặt giữa hai chữ trong tên chính thức của mình: Edgar A. Poe.)

*/ Vài tuần lễ, sau khi bà Elizabeth qua đời, nhà hát Shoc- koe Hill Theater –nơi bà từng diễn kịch—bị cháy ra tro trong trận hỏa hoạn kinh khủng vào một ngày trước lễ Giáng Sinh năm 1811. Cái chết của rất nhiều người kẹt lại trong đám cháy đã làm kinh hoàng cả nước Mỹ và là đề tài thảo luận âm thầm trong suốt nhiều năm của dân chúng vùng Virginia.

*/ Biến cố lớn lao cùng cái quang cảnh tòa nhà bị cháy –nơi người mẹ nghệ sĩ đã thường xuyên làm nổi bật sân khấu vì sắc đẹp và tài năng diễn xuất mà Poe nhiều lần nghe kể lại khi còn bé—đã là nguyên nhân mạnh mẽ cho sự tưởng tượng đầu đời của cậu nhỏ nhiều cảm xúc. (Vì vậy, ngay từ những năm tháng thiếu thời, xuyên qua các vần thơ, trong Poe đã thấy xuất hiện một nỗi suy tư về ba điều đeo đẳng trí não ông: Sự Chết, Cái Đẹp và Tình Yêu.)

2.

Thừa hưởng của mẹ bản chất nghệ sĩ, từ thuở nhỏ, Poe sớm được tiếng thông minh, rất say mê âm nhạc, thi ca và cũng rất có năng khiếu về hội họa. Đây phải gọi là ân sủng mà Thượng Đế đã ban riêng cho Poe, nhưng lại là điều mang đến trong cuộc đời buồn bã của ông những nỗi bất hạnh còn kinh khủng đơn đau hơn rất nhiều so với người mẹ tài hoa đã chết.

*/ Ngày 28/7/1815, hai ông bà Allan đáp tàu sang Anh, đem theo cậu con nuôi lúc ấy sáu tuổi. Họ lưu lại đây năm năm.

Trong năm năm ấy, Poe được theo học một trường tư, mục đích giáo dục học sinh trở nên là những người phong lưu trang nhã, đặt dưới quyền giám đốc của bác sĩ Bransby ở Stoke Newington, ngoại ô Luân Đôn. Nơi chốn lịch sử với những di tích đồ sộ, các đền đài kỷ niệm cổ kính,

những con đường đầy bóng mát và bầu trời ngàn đời mây giăng thấp, năm năm trời đã nuôi dưỡng un đúc tâm hồn Poe trong những tưởng tượng đậm đà. Từ sâu thẳm nội tâm, Poe cảm nghe rất gần gũi với nơi chốn quê hương của người mẹ tài hoa mệnh bạc, và rồi cũng từ năm năm của thuở thiếu thời non dại ấy, một tình yêu đam mê cho cái Đẹp đã phát triển trong tâm hồn nhạy cảm của ông, kéo dài suốt cuộc đời về sau như một nỗi ám ảnh không bao giờ nguôi.

*/ Ngày 21/7/1820, từ nước Anh, hai ông bà Allan và Poe đáp tàu sang New York.

*/ Ngày 2/8/1820, họ trở về sống ở Richmond, trong ngôi nhà của Charles Ellis, một người trong công ty buôn bán với ông Allan.

*/ Những cuộc du lịch dài trên biển đã để lại trong tâm hồn cậu bé nhiều mơ mộng một dấu ấn mạnh mẽ.

[Về sau, những xúc cảm và sự tinh tâm lắng đọng mà biển cả mệnh mông đã gây nên trong trí tưởng từ thuở nhỏ được tìm thấy rất nhiều trong các tác phẩm của Poe.]

[]

II.

(1821 – 1825)

1.

Năm 1821, gia đình Allan dọn đến cư ngụ tại đường Fifth, khoảng giữa Clay và Marshall. Tại đây, Poe theo học trong Clarke School đến tháng 12/1822.

*/ Tháng 4/1823, Poe đổi sang học trong trường William Burke, một tư thực lịch sự nổi tiếng ở Richmond.

*/ Càng lớn lên theo năm tháng, Poe càng nhận thức được chỗ đứng bất thường của mình trong ngôi nhà to lớn sang trọng của ông bà Allan (mua ngày 28/6/1825, tọa lạc tại góc đường Fifth và Main St., Richmond) và luôn cả giữa môi trường giáo dục. Chàng tuổi trẻ được nuôi dạy trong niềm tin tưởng là mình sẽ trở nên một người lịch sự với tất cả mọi lý do để nghĩ rằng trong tương lai sẽ được thừa hưởng tài sản cha mẹ nuôi để lại, bỗng dưng thấy bị gạt ra ngoài vòng tròn của những đứa trẻ kiêu ngạo xác xược, con cái các gia đình thượng lưu quý phái.

*/ Và dấu cho giữa học đường có tỏ ra là một học sinh xuất sắc trên đủ mọi khía cạnh, và trong tỉnh, nổi tiếng là cậu bé sáng chói nhất, không vì vậy mà Poe được thực sự thừa nhận với những giá trị tự mình tạo ra. Các bạn đồng song (những kẻ được dạy dỗ quá kỹ về nỗi kiêu hãnh theo huyết thống gia đình) đã không để Poe quên rằng mẹ ông là một kịch sĩ lang thang và những đặc quyền mà Poe đang được hưởng khi ấy chỉ nhờ

vào lòng từ thiện của một cặp vợ chồng lái buôn giàu có! Những điều này hẳn nhiên là nguyên nhân lớn lao cho một trạng thái tình cảm bất bình thường bắt đầu hiện ra trong tâm hồn cậu nhỏ, tước đoạt hầu hết sự thẳng thắn và thân mật có thể xảy ra giữa cậu với các bạn đồng môn.

*/ Với hoàn cảnh như thế, cái ý muốn trời vượt hơn kẻ khác nổi dậy mạnh mẽ trong Poe như một hình thức phản kháng để khinh bỉ lại những ai đã ban cho ông cái nhìn hạ cố. Poe trở nên một tay bơi lội giỏi, chấp nhận những cuộc đánh cá liễu lĩnh và không thể chịu đựng được ý nghĩ rằng có ai ngang hàng trên những môn thể thao mà ông đã chọn. Mối ưa thích dành cho Byron nảy nở rất sớm trong tâm hồn chàng tuổi trẻ khi Poe khám phá ra điều rằng nhà thi sĩ người Anh này cũng được ghi nhận là một tay can đảm và bơi lội rất giỏi.

*/ Ngoài ra, sự dẫn đầu và nổi bật dễ dàng của Poe trong các bộ môn văn nghệ cũng đã là nguyên nhân để ông gánh chịu mọi nỗi thù ghét của rất nhiều bè bạn. Luôn luôn Poe được nói đến như "một kẻ được tìm kiếm" mà không là "phải đi tìm kẻ khác" trên những lãnh vực này.

[Một bạn đồng môn của Poe thời gian ấy, về sau nhận định:
"Poe, như ký ức của tôi gợi lại bây giờ, là một người có rất nhiều tài năng nhưng tánh khí bất thường và có khuynh hướng áp phục kẻ khác. Nhưng dù với những xung động dữ dội trên bề mặt, ông cũng tỏ ra không phải là người có bản chất kiên quyết, luôn cả thiếu sót sự hòa nhã dễ mến. Chính những điều này đã làm cho ông bị thù ghét, lánh xa."]

*/ Kết quả của một hoàn cảnh như thế phải được xảy ra. Chàng tuổi trẻ cô đơn tự rút vào đời sống nội tâm càng lúc càng nhiều hơn, tìm an ủi trong những quyển sách đọc miên man và các bài thơ làm ra từ nhiều giấc mơ ao ước. Những giấc mơ nói lên sự tương phản đối nghịch giữa những điều Poe "có" và những điều ông "muốn"; giữa "**đời sống thực tế**" và "**thế giới mộng tưởng**":

*"Trong ảo tưởng đêm đen
Tôi mơ về niềm vui đã mất
Nhưng sự thức tỉnh của giấc mơ đời và ánh sáng
Lưu lại trong tôi một nỗi đớn đau..."*

*(In visions of the dark night
I have dreamed of joy departed
But a waking dream of life and light
Hath left me broken-hearted...)*

*/ Những giấc mơ, để chiến đấu chống lại nghịch cảnh thực tế không chút nào êm đẹp, đã được Poe kêu lên:

“Ôi tuổi xanh tôi, một giấc mơ tồn tại
Hồn chưa tỉnh cho đến khi tia sáng
Của vạn cổ thời gian, ngày hôm sau, đem đến
Đầu giấc mơ là vô biên phiền muộn
Vẫn khá hơn thực tế phủ phàng...”

*(Oh! That my young life were a lasting dream!
My spirit not awakening, till the beam
Of an Eternity should bring the morrow
Yes! Tho' that long dream were of hopeless sorrow
'T were better than the cold reality...)*

*/ Vượt cao hơn hết trong những giấc mơ riêng ấy, hình ảnh người mẹ trẻ đẹp tài hoa mà Poe không hình dung rõ ràng được chút kỷ niệm nào đã chiếm ngự một chỗ đứng rất lớn:

“Tôi cảm biết trên thiên đường cao đó
Những thiên thần nhỏ nhỏ rỉ tai nhau
Giữa những lời yêu thương mê đắm nhất
Chẳng lời nào hơn tiếng ‘Mẹ’ thân yêu!

*(Because I feel that, in the heaven above
The angels, whispering to one another
Can find, among their burning terms of Love
None so devotional as that of “Mother”...)*

*/ Hình ảnh người mẹ ấy là biểu tượng dịu dàng nhất của phái nữ trong tâm hồn nhà văn, cũng giống như hương thơm quán quýt tỏa ra từ những cánh hoa lần khuất cúi mình trong đêm tối.

[Đó cũng là điều làm nên **bi kịch suốt cả đời Edgar Poe** khi mà đối với ông, người nghệ sĩ mang tên Elizabeth Arnold là tương trưng cho cái Đẹp vô cùng ông sẽ đi tìm qua suốt các người đàn bà lần lượt đi vào thi ca và định mệnh ông về sau.]

2.

Do bởi không có con mà bà Allan đã dành cho Poe một tình thương và sự nuông chiều quá đáng. Còn ông Allan, trong những năm đầu tiên, lại kiêu hãnh vì vẻ đẹp và sự thông minh của cậu bé mồ côi. Trong các bữa tiệc nhiều khách khứa, ông thường bảo Poe ngâm lên những bài thơ dài và tỏ ra rất hoan hỉ vì điều ấy, rồi cho phép Poe nếm những ly rượu mùi như một hình thức thưởng công cậu bé. Chất men nồng đã sớm nhiễm vào máu, về sau trở nên là nguyên nhân lớn lao, dự phần phá hủy cuộc đời nhà văn Edgar A. Poe.

[Bác sĩ Bransby, người chăm lo việc học cho Poe trong 5 năm ở Anh, đã diễn tả về Poe như “*một cậu bé thông minh nhanh nhẹn*” và sẽ “*trở nên rất tốt nếu như không nhận được sự cưng chiều quá đáng của những bậc cha mẹ nhu nhược chỉ biết nhét đầy tiền vào túi cậu, làm nảy sinh thái độ của một kẻ tự mãn, hơn là ban cho cậu tình thương và sự hiểu biết thật sự.*”

Chính Poe về sau khi nói đến cha mẹ nuôi, cũng bảo rằng ông không bao giờ nhận được đúng nghĩa một sự thông cảm và tình gia đình mà ông cần thiết vô cùng.]

*/ Cũng vì thiếu thốn tình mẹ mà ngay từ thuở nhỏ, Poe đã có khuyh hướng tìm sự ẩn náu trong tình cảm của phái nữ. Cái khuyh hướng này ngày càng nảy nở nhiều hơn trong tâm hồn Poe. Thời gian ở Richmond, Poe được biết đến như một học sinh không bao giờ rời bạn bè về nhà cha mẹ nuôi, mà chỉ luôn luôn ưa thích đi đến nhà họ.

*/ Năm 13 tuổi, Poe gặp bà Jane Stith Stannard, mẹ của người bạn tên Bob Stannard. Cách trò chuyện tử tế của bà đã làm nảy sinh một tình yêu thanh cao trong trái tim cậu nhỏ. Bà trở nên là người tri kỷ, được chàng thiếu niên kể cho nghe tất cả mọi nỗi niềm cô đơn hay những ý nghĩ cuồng nhiệt mà chàng không có cơ hội giải bày trong gia đình ông Allan hoặc nơi trường học.

Nhưng một thời gian ngắn sau khi gặp Poe, bà Jane Stannard qua đời lúc chỉ mới ngoài ba mươi tuổi và vẫn còn rất đẹp. Cái chết của bà đã tạo nên trong lòng Poe một nỗi đau đớn mạnh mẽ. Ông không thể chịu đựng được ý nghĩ bà Stannard nằm cô đơn một mình trong ngôi mộ đen ngoài nghĩa trang lạnh lẽo. Trong nhiều tháng sau đó, Poe nổi tiếng là người đêm đêm vẫn dám đi vào bãi tha ma, đến ngôi bên cạnh nấm mồ bà Stannard để giữ cho ấm những kỷ niệm dịu dàng mà bà đã đối với Poe.

*/ Cũng cái chết đó đã làm nảy sinh trong Poe một nỗi đam mê kỳ dị đối với những bí mật của một ngôi mộ. Nhà văn ao ước được thăm dò tận sâu trong nơi chốn trú ẩn cuối cùng của một đời người. *Mối liên hệ mật thiết giữa Tình Yêu và Sự Chết, sự sống lẫn khuất ngay trong cõi chết, sự hiện hữu vô hình vẫn tồn tại trên một thân xác đã vừa nát..., chính là những chủ đề làm xáo trộn không ngừng bộ óc dồi dào suy tư ấy.* Những hồi niệm đêm đêm bên cạnh nấm mồ im lìm của người đàn bà mà Poe cho rằng đã hiểu được ông cũng là *khởi đầu cho các tưởng tượng kỳ quái mang đầy tính cách định mệnh khắc nghiệt*, được lập đi lập lại nhiều lần trong văn chương Poe về sau.

[Chẳng hạn như sự sống lại của người vợ Poe trong tác phẩm "Ligeia" hay sự trở về khủng khiếp của Madeleine trong "The Fall of the House of Usher".]

*/ Sáng tác "To Helen" được Poe cảm hứng từ "tình yêu sùng bái và lý tưởng" dành cho người mẹ bạn mình thời gian vừa lớn. + Đó là một trong những bài thơ trữ tình hay nhất mà Poe đã viết ra trong cái tuổi 13.

□

III.

(2/1826 – 1827)

1.

Thời kỳ ấy, trong giới đại học đã không có những quy luật hạn chế đối với sinh viên, mà chỉ là nỗi mong mỏi rằng sinh viên phải tự điều khiển mình theo phong thái của một người lịch sự. Họ được tự do làm những gì họ muốn. Những chàng công tử trẻ tuổi—hầu hết thuộc các gia đình nhiều tiền của—hãng say phóng mình vào cuộc sống mới, tự khoác lên người những bộ tịch vừa phách lối kiêu kỳ, vừa rộng rãi phóng túng, những điều mà họ cho rằng đúng với phương cách của một kẻ quý phái.

Trên hết, cờ bạc và uống rượu là hai yếu tố cần thiết không thể bỏ qua của một thanh niên hào hoa thời đại ấy. Trong một đêm, họ có thể đốt cả một món tiền kếch xù vì những truy hoan tác hại loại này.

*/ Lúc 17 tuổi, Poe vào đại học. Những năm tháng hạnh phúc của thời kỳ niên thiếu đã vĩnh viễn qua đi, nhường chỗ cho một vận số đầy khó khăn khốn đốn bắt đầu đến trong cuộc đời nhà văn.

*/ Từ 14/2/1826 đến 15/12/1826 ở đại học Virginia (Charlottes-ville), Poe được nói đến như một sinh viên tốt với nhiều tài năng khác nhau tiềm ẩn. Trong kỳ thi cuối năm, ông được điểm tối ưu về các môn Latin và Pháp ngữ. Tuy nhiên, khuynh hướng cô độc ảm đạm và không giao cảm được với thế giới ngoại tại vẫn là điều đáng lưu ý nhất nơi chàng tuổi trẻ đã sớm lộ ra những nét tài hoa.

*/ Trước khi vào đại học, Poe vẫn còn là một cậu nhỏ. Thế rồi bất thần ông phải đối diện với những vấn đề của kẻ đã trưởng thành khi mà người cha nuôi bắt đầu tỏ lộ bộ mặt bủn xỉn về tiền bạc với cậu con vừa lớn. Ông Allan cung cấp cho Poe số tiền chẳng đủ thiếu vào đâu so với những chi phí tối thiểu ở đại học. Túng trước hụt sau, Poe phải chạy vay khắp nơi trong bè bạn và ngay cả những người Do Thái trong tỉnh với số tiền lời rất cao để đắp bù vào những món chi tiêu cần thiết. Và rồi Poe lao vào các trò chơi cờ bạc để kiếm thêm lợi tức sống; nhưng điều này chỉ càng khiến Poe thêm mắc nợ vì sự thua này tiếp nối sự thua kia.

*/ Thêm vào đó, sự đổ vỡ bắt đầu xảy ra giữa Poe và cha nuôi. Trên những cách thế tự phụ, ông Allan tỏ thật với Poe cảm nghĩ rằng do bởi lòng thương hại hay một sự nhân đạo rơi rớt nào của trái tim mà ông đã đem Poe vào gia đình ông. Điều này rõ ràng đã làm Poe đau đớn.

*/ Chàng tuổi trẻ là người giàu tình cảm, lãng mạn và tuyệt vọng trong sự kiếm tìm một tình thương chân thật. Ông cha nuôi lại là một lái buôn Tô Cách Lan nặng đầu óc tính toán, tính tình nghiêm khắc cố chấp, thực tế và trơ trơ như một tượng đá. Hai mẫu người vô cùng khác biệt hẳn nhiên khó có thể tìm ra được một sự cảm thông đồng điệu. Khi nghe Poe mắc nợ cờ bạc tại trường đại học lên đến con số hai ngàn đô la, ông Allan đã thẳng thắn bãi bỏ việc học của Poe sau gần một năm lưu lại đây.

2.

*/ Poe rời Charlottesville trở về Richmond; và rồi trong ngôi nhà ông bà Allan, mối bất hòa cha con trở nên càng trầm trọng.

*/ Lần đầu tiên, Poe tìm kiếm sự lãng quên đau khổ trong việc uống rượu. Chẳng bao lâu sau nhà văn lại nhận ra cái hậu quả kỳ dị và có sức quỳên rũ mà rượu đã đem lại được trên cá nhân ông. Poe uống nhiều và say rất ít. Trên cách uống của ông, một tâm trạng thèm khát sự kích thích tạo ra từ chất men nồng để trốn chạy thực tại được tỏ bày nhiều hơn là sự thưởng thức mùi ngon của rượu.

*/ Không ai uống rượu mà không có nguyên nhân. Trường hợp Poe, những nguyên nhân càng rất dễ nhận định. Từ thuở nhỏ, Poe đã tỏ ra là một đứa nhỏ nhiều tình cảm. + Mồ côi mẹ rất sớm, trong gia đình Allan lại không thể tìm ra cảm giác an ổn mà tất cả các đứa trẻ đều cần thiết. Do đó, nỗi thiếu thốn sự bảo vệ của tình mẹ đã là nguyên nhân đầu tiên và lớn nhất làm nên sự cô đơn trống rỗng trong tâm hồn nhà văn.¹

*/ Thêm nữa, giọng máu giang hồ du mục thừa hưởng từ người mẹ tài hoa, tương phản đối nghịch hẳn với những thận trọng nghiêm khắc được nhìn thấy và hấp thụ thuở đầu đời trong gia đình Allan, cũng là nguyên nhân lớn lao cho những xung đột nội tâm mà Poe vướng mắc trên nhiều cách thức. Song song với cái vẻ bề ngoài sung sướng của đứa trẻ con nhà giàu, chính là một nội tâm sâu kín tiềm tàng tính chất u sầu âm ảm và không ngừng quan sát để nhận ra sự dị biệt giữa mình và những người cùng trang lứa:

*“Từ thuở ấu thơ tôi đã không
giống như kẻ khác – Tôi chẳng nhìn
như kẻ khác nhìn – Tôi không có
nỗi rung động nào đến từ mùa xuân
Cũng chẳng nỗi buồn trong mùa xuân đó
Và tôi lại không cảm nghe thức dậy*

¹ Tất cả những người đàn bà về sau trong đời Poe đều chỉ được khoác cho vai trò thay thế hình ảnh người mẹ đã chết, dù rằng điều ấy vẫn không làm đầy nỗi cô đơn mà Poe càng lúc càng cảm nghe có khuynh hướng trĩu nặng trong lòng.

niềm vui trong tim cùng một âm vang
Tất cả, tôi yêu, tôi yêu đơn độc...”

*(From childhood's hour I have not been
as others were –I have not seen
as others saw –I could not bring
my passions from a common spring
From the same source I have not taken
my sorrow; I could not awaken
my heart to joy at the same tone'
And all I lov'd, I lov'd alone...)*

*/ Rồi với tâm trạng bắt đầu thấm cảm những nỗi đau buồn của tuổi trẻ, trong thi ca Poe đã từng cất lên tiếng kêu ngờ vực:

“Tôi đứng giữa âm vang
nơi bờ biển xanh ngàn con sóng vỗ
Tôi giữ trong tay
Những hạt cát vàng nhỏ bé
Ôi ít làm sao! Chúng bò dần đi
Thoát ra mười ngón, trôi xuống biển sâu
trong khi tôi khóc –trong khi tôi khóc
Ôi Thượng Đế ơi! Làm sao tôi nắm
những hạt cát vàng chặt lại trong tay?
Ôi Thượng Đế ơi! Làm sao tôi cứu
con người khỏi sự tàn nhẫn đại dương?
Có phải những gì ta đang nhìn thấy
chỉ là giấc mơ trong một giấc mơ?”

*(I stand amid the roar
of a surf-tormented shore
And I hold within my hand
grains of the golden sand;
How few! Yet how they creep
through my fingers to the deep
while I weep –while I weep!
O God! Can I not grasp
them with a tighter clasp?
O God! Can I not save
one from the pitiless wave?
Is all that we see or seem
but a dream within a dream?)*

*/ Cứ vậy, trong cái định mệnh đầy lao đao đau khổ đó, mỗi tai biến đưa đến là thêm một chút nguyên nhân góp phần vào việc hủy hoại tinh thần và thân xác nhà văn.

*/ Thế giới thực tại thật không chịu đựng nổi, Poe tìm sự giải thoát trong văn chương, trong tình cảm các người đàn bà mang hình ảnh người mẹ đã chết, và nhất là trong men rượu. Rượu đem được cho Poe sự trốn chạy những khổ đau trong cuộc sống. Và ông dùng nó như một người nghiện thuốc phiện tìm thứ hạnh phúc riêng cho chính mình.

*/ Nhưng, giống như một lần Poe tuyên bố: “*Tôi tuyệt đối không hài lòng với chất kích thích của rượu mà thỉnh thoảng tôi đã dùng quá độ*”, thì hẳn nhiên, sự điên cuồng nằm sát bên dưới bề mặt hạnh phúc giả tạo ấy, Poe cũng đã biết như thế nào rồi. Có thể nói, đối với Poe, rượu chỉ là phương tiện gần gũi giúp ông thoát ra khỏi sự khảo tra dằn vặt của ký ức, khỏi cái cảm giác cô đơn không thể chịu nổi và khỏi mối kinh hãi ám ảnh về cái chết vẫn suốt đời không ngừng đeo đuổi tâm hồn ông.

[]

IV. (1827-1830)

1.

Thời gian còn ngồi ở bậc trung học tại Richmond, Poe rơi vào tình yêu với Sarah Elmira Royster, người con gái ở căn đối diện với ngôi nhà ông bà Allan. Hai người tuổi trẻ âm thầm đính hôn với nhau.

*/ Khi cha cô Sarah biết được chuyện, nghĩ rằng con gái mình còn quá nhỏ với sự yêu đương nên đã tịch thu tất cả các lá thư chàng thi sĩ từ trường đại học gửi về mà Sarah không biết. Mãi cho đến lúc Sarah lấy chồng và trở thành bà Shelton, trở lại Richmond sau khi đã chấm dứt việc học ở Virginia, Poe mới hay lý do tại sao tấm tình say đắm của ông đã không nhận được sự đáp trả.

[Sau này, nhắc lại Poe, Sarah đã mô tả rằng, đó là “*một chàng thanh niên đẹp trai, có bộ dáng bề ngoài ấm áp buồn bã, tính khí nồng nhiệt xung động, nhưng lại có tính ghen tuông mãnh liệt vì bất cứ lý do gì.*”]

*/ Ngày 24/3/1827, Poe bất thần rời khỏi nhà cha mẹ nuôi ra đi. Hành động này có thể được giải thích do từ nguyên nhân xung đột cha con, mà cũng vì Poe, bản chất đa cảm, muốn trốn tránh để khỏi nhìn thấy người yêu xưa nay đang là vợ kẻ khác.

2.

Ngày 7/4/1827, Poe đến Boston, thành phố mẹ ông đã từng yêu mến và cũng là nơi Poe được chào đời. Tại đây, Poe gặp một người thợ in trẻ

tuổi tên Calvin Thomas nhận xuất bản tập thơ đầu tiên *Tamerlane and Other Poems* cho Poe. Trong tập này, Poe không đề tên thật, mà chỉ là "Của Một Người Sinh Tại Boston".

*/ Những bài thơ được viết ra trong tuổi thiếu niên khi còn ngồi ở bậc trung học, diễn tả tâm trạng cô đơn của một chàng trai đang bắt đầu đối diện với những dằn vặt tìm kiếm theo Tình Yêu, Cái Đẹp và Sự Chết trong cuộc đời. Có bài làm ra ở tuổi 12 khi Poe còn theo học bên Anh với những câu rõ ràng nói lên một tài năng thi ca đang độ chín:

*Khi màn đêm buông xuống trên tám phủ quan tài
Trên huyết mộ sâu, trên muôn ngàn thứ
Những cơn gió lạ thổi qua
Thì thắm trong nhạc điệu
Tôi bỗng nhiên thức dậy
Trong kinh hãi, cô đơn...*

*(But when night had thrown her pall
Upon that spot, as upon all
And the mystic wind went by
Murmuring in melody
Then –ah, then- I would awake
To the terror of the lone lake.)*

*/ Cũng có bài làm ra trong tuổi 13 ở Richmond, một trong những bài hay nhất, đề tặng bà Jane Stannard, bắt đầu với những câu như sau:

*Helen, với tôi, sắc đẹp của em
Tựa như cánh buồm của giồng dân thời Trung cổ
Trôi êm trên sóng, trong mùi thơm của biển
Từ từ, mệt mỏi
Về bến bờ quê cũ thân yêu...*

*(Helen, thy beauty is to me
Like those Nicean barks of yore
That gently, o'er a perfumed sea
The weary, way-worn wanderer bore
To his own native shore...)*

*/ Nhưng, tập thơ không gây được chút tiếng vang trong giới phê bình và cũng chẳng bán ra được quyển nào, dù giá đề cho mỗi quyển chỉ là 12 xu ruồi!

*/ Chàng thi sĩ 18 tuổi không tiền bạc, chẳng bạn bè thân thích, thất vọng vì tài năng mình bị bỏ quên, bèn đăng vào lính ngày 16/5/1827, làm một anh binh nhì dưới cái tên Edgar A. Perry, căn cứ chính đóng tại Fort Independence ở hải cảng Boston.

*/ Trên bề ngoài, Poe tỏ ra xấu hổ khi được nhận vào lính, bởi vì sau đó nhà văn đã tự thổi phồng lên những câu chuyện do chính ông bịa đặt

để che giấu giai đoạn sống trong quân đội. Và một lần, để tự biện minh rõ hơn cho điều ấy, Poe đã bảo rằng, khoảng thời gian từ 1827 đến 1830, ông du lịch qua Hy Lạp và Nga Sô. Tuy vậy, Poe hẳn phải là một anh lính gương mẫu: Sau một năm rưỡi phục vụ, ông được thăng cấp Thượng sĩ.

[Trung úy Howard sau này nhận định về Poe là “*một người có thói quen tốt và không hề uống rượu*”. Đại úy Griswold ngợi khen Poe có “*thái độ cư xử rất đáng ca tụng và đạt được uy tín với toàn đồng đội.*” Đại tá Worth lại thêm: “*Poe có giá trị về sự tin nhiệm rất cao.*”]

*/ Ngày 29/2/1829, nhận tin mẹ nuôi qua đời, Poe xin phép trở lại Richmond và đến nơi một ngày sau khi đám tang đã cử hành.

*/ Ngày 15/4/1829, sau hai năm sống trong quân đội, Poe giải ngũ một cách vẻ vang. Và rồi xuyên qua ảnh hưởng của ông Allan, Poe được nhận vào trường Võ Bị West Point.

*/ Dù vậy, sau cái chết của mẹ nuôi, tình cảm giữa ông Allan và Poe vốn đã bị sút mẻ từ trước, nay càng thêm đổ vỡ trầm trọng. Phần gia tài của bà Allan bị ông chồng nắm hết, và về phía Poe thì chẳng còn trông mong gì vào sự giúp đỡ vật chất của cha nuôi.

*/ Poe bèn bỏ đi đến Baltimore, tiểu bang Maryland, lưu lại một thời gian trong ngôi nhà người cô –bà Maria Clemm lúc ấy đang sống cùng đứa con gái 7 tuổi tên Virginia, và William Henry, người anh lớn của Poe, cũng đang chết dần từng ngày với bệnh lao phổi và ghiền rượu.

[Riêng người em gái út tên Rosalie được một gia đình ở Richmond nhận làm con nuôi thời gian bà Elizabeth Arnold vừa mới chết. Nhưng cô bị mang chứng ngây dại không cách gì cứu chữa. Sau khi gia đình bảo trợ từ chối không nuôi nữa thì Rosalie sống lay lắt từ nơi này sang nơi khác trong nhiều năm, cuối cùng được một cơ quan từ thiện ở Washington đem về cứu giúp và sống tại đó cho đến khi chết là vào năm 64 tuổi.]

*/ Tại Baltimore, vào tháng 12/1829, tập thơ thứ nhì, "*Al Aaraaf, Tamerlane and Minor Poems*", chào đời. Nhưng cũng giống như tập trước, nó chẳng đem chút lợi tức nào về cho tác giả.

[]

V.

(6/1830–2/1831)

*/ Tháng 6/1830, Poe chính thức được nhận vào trường Võ Bị West Point khi 21 tuổi. Dù tỏ ra là một sinh viên tốt nhưng nhà văn sớm nghe mệt mỏi vì cái kỷ luật sắt của nhà binh.

[Một người bạn cùng khóa với Poe tại trường Võ Bị, A.B. Magruder viết rằng: "*Poe là người rất giỏi về Pháp ngữ và có khả năng phi thường về Toán học, đọc sách rất nhiều, nhưng khuyết điểm lớn của anh là tỏ ra khinh rẻ những bốn phận quân sự. Cá chất bất thường và ngoan cố ấy khiến anh bị mang tiếng là kẻ hay quên và thờ ơ với những nhiệm vụ trong khóa học.*"]

*/ Phải nhận, nguyên nhân của tất cả những xao lãng này nơi Poe được bắt rễ đã lâu từ một phía khác ngoài chính con người ông.

*/ Ngày 31/1/1831, từ West Point, Poe viết về cho ông Allan một lá thư dài kể rõ mọi hoàn cảnh cay đắng mà từ khi còn ngồi ở đại học Virginia, Poe phải gánh chịu, kéo dài cho đến tận lúc ấy:

"... Phải nói rõ rằng tánh hà tiện bủn xỉn của ông đã là nguyên nhân cho tất cả mọi khó khăn tôi từng bị vướng mắc khi còn ở Charlottesville. Số chi tiêu thấp nhất trong đại học là 350 đô la một năm; ông chỉ gửi cho tôi 110 đồng.

Trong số 110 đồng nhận được ấy, tôi phải trả ngay lập tức 50 đồng tiền ăn, 60 đồng cho hai lớp dạy của hai vị giáo sư (mà ông cũng không bỏ lỡ cơ hội để mắng nhiếc tôi rằng tại sao lại không trả cho ba vị!)

Rồi 15 đồng ứng trước chung với 110 đồng vừa kể: trong đó 12 đồng đóng cho những bàn ghế tủ bới dùng đến trong phòng, 12 đồng khác cho một giường ngủ.

Vì không đủ tiền trả cho những vật dụng xài chung, trái với quy luật của viện đại học, nên tôi phải bị nhục nhã và tức khắc bị nhìn như một tên hành khất!

Chắc ông còn nhớ, tuần lễ sau khi vào đại học, tôi đã viết về một lá thư xin ông thêm ít tiền mua sách. Ông hồi âm ngay với những điều kiện hết sức hà khắc. Và chỉ vì tôi không thể cứ tiếp tục trả món nợ 150 đồng với chỉ 110 đồng đang có trong tay mà ông đã không tiếc lời mắng nhiếc tôi giống như đối với một tên khốn nạn tồi tệ nhất trên đời.

Theo nghiêm lệnh của ông, tôi phải gửi kèm trong thư cho ông một bản liệt kê tất cả mọi món phí tổn trong tổng số 149 đồng. Số tiền 39 đô la tôi còn thiếu tại đại học, được ông gửi bù cho thành 40 đồng, dôi ra trong túi tôi chỉ đúng một đồng!

Thời gian kể đó, tôi nhận một số sách, trong có hai quyển Toán.
+ Nhưng sách thì phải mua bằng cách trả góp nếu như tôi có ý định lưu lại lâu trong trường.

Ngoài ra, cũng bởi vì những món tiền bắt buộc phải chi cho người bồi phòng, củi đốt, giặt ủi và một ngàn lẻ một thứ cần thiết khác mà những món nợ cứ tăng dần lên, và theo số vay mượn của các người Do Thái trong tỉnh, tôi đành chấp nhận số tiền lời rất lớn. Do lẽ đó, tôi phải trở nên một kẻ vô hạnh. Nhưng còn biết làm sao? Tôi không giao thiệp được với người bạn nào, ngoại trừ những kẻ cùng chung hoàn cảnh nhưng nguyên do khác biệt: họ, từ sự say sưa hoặc tiêu xài hoang phí; còn tôi, bi đày đọa vì chẳng có ai trên đời lưu ý cần thiết hay chân thành yêu thương tôi.

Xin Thượng Đế chứng minh rằng tôi không bao giờ ưa thích sự chơi bời phóng dãng. Những người biết tôi đều phải nhận rằng những mục đích theo đuổi hay các thói quen của tôi thì rất xa với các loại tiêu khiển ấy. Ngay đến tình cảm những người bạn cùng hoàn cảnh tỏ lộ cho, tôi cũng chỉ dám nhận rất e dè và giữ một khoảng cách giữa tôi và họ.

Gần cuối niên học, ông gửi thêm cho tôi 100 đô la, nhưng đã quá muộn để kéo tôi ra ngoài những nỗi khó khăn ấy. Tôi giữ số tiền đó lại với ý nghĩ rằng, nếu kiếm thêm được nhiều hơn, tôi sẽ có thể phục hồi lại con người mình. Do lẽ đó, tôi tìm đến ông James Galt, nhưng ông này, bằng những duyên cơ rất khéo, đã từ chối không cho tôi mượn xu nào.

Đâm ra tuyệt vọng, tôi bắt đầu lao vào các trò chơi cờ bạc cho tới cuối cùng bị vướng mắc đến độ không thể sửa hối.

Nếu ở địa vị tôi, xin hãy cho biết, ông có làm khác được vậy không?

Khi bị buộc rời khỏi trường đại học, bạn bè tôi chẳng ai hiểu rõ hoàn cảnh của tôi, mà chỉ nghĩ rằng tôi đã tiêu xài hoang phí. Tôi không hy vọng được trở lại Charlottesville nên trông đợi ít nhất là ông sẽ ban cho tôi một việc làm gì đó trong công ty của ông. Nhưng rồi từng ngày trôi qua chỉ là vô vọng. + Tôi bèn bỏ nhà ra đi.

Sau hai năm đứng ở địa vị một người lính tâm thường trong quân đội với không một làm lỗi nào có thể bị bắt bẻ, tôi được cấp giấy nghỉ phép. Điều này ông có thể kiểm tra bất cứ lúc nào tại đơn vị cũ của tôi.

Tôi nghĩ đến điều mạo hiểm van nài ông giúp đỡ cho ít vật dụng quần áo, nên trở về nhà—ông nhớ lại đi!—đúng vào ngay sau cái đêm đã chôn cất mẹ nuôi tôi. Nếu bà không chết trong khi tôi bỏ đi xa, chắc tôi không có gì ân hận. Tình cảm của ông, tôi chẳng bao giờ định rõ được. Nhưng còn bà thì tôi tin rằng bà cũng đã

thật lòng thương tôi như thương đứa con ruột của bà. Lần trở về ấy, ông hứa tha thứ tất cả cho tôi, nhưng rồi ông sớm bội lời hứa. Ông gửi tôi đến West Point như một tên ăn mày và hoàn cảnh ở đây cũng khó khăn nghiệt ngã cho tôi y hệt như trước kia ở Charlottesville. Tôi đành đến phải từ bỏ thôi. (...)”.

*/ Quả nhiên, sau nhiều lần cố ý vắng mặt trong những buổi tập họp duyệt binh, trong các công tác thực tập và luôn cả các buổi lễ cầu nguyện, Poe bị đưa ra tòa án quân sự và bị đuổi khỏi trường Võ Bị West Point vào tháng 2/1831.

*/ Sự bị đuổi này của Poe và sự tái hôn mau lẹ của ông Allan đã là hai nguyên nhân quan trọng cắt đứt hẳn mọi liên hệ vốn đã mong manh giữa ông cha nuôi và cậu con nghệ sĩ.

*/ Kể từ giờ phút ấy trở đi, Poe phải tự mưu sinh và chống chọi với cuộc sống thực tế khó khăn mà chẳng còn trông mong vào sự giúp đỡ của bất cứ ai trên đời. Nhà văn bèn bỏ đi đến New York và tìm được ở đó một người chịu đứng ra xuất bản tập thơ *Poems by Edgar A. Poe, Second Edition* cho ông.

□

VI.

(Mùa hè 1831 – 1/1837)

1.

Mùa hè 1831, Poe trở về Baltimore, liên lạc lại với gia đình bà cô Clemm. Người anh lớn, William Henry, qua đời không bao lâu sau khi Poe gặp lại.

*/ Năm 1832, Poe khởi sự viết văn xuôi và cho xuất hiện liên tiếp năm truyện ngắn, được tờ Philadelphia Saturday Courier nhận xuất bản.

*/ Đầu năm 1833, sống chung trong ngôi nhà nhỏ với bà cô Clemm và cô em họ Virginia, hoàn cảnh cả ba túng hệt đến độ Poe đành cời bỏ hết kiêu hãnh mà cầu cứu đến ông Allan qua một lá thư ngắn như sau:

“Baltimore, ngày 12/4/1833

*Đã hơn hai năm kể từ ngày ông còn giúp đỡ tôi và ba năm rồi từ khi ông còn trò chuyện với tôi, tôi biết là có rất ít hy vọng được ông hồi âm lá thư này, nhưng vẫn dần lòng làm một cố gắng để mong ông lưu tâm đến. Nếu chỉ xét trên hoàn cảnh hiện tại mà tôi đang gánh chịu, chắc chắn ông sẽ thương hại tôi, một kẻ không bạn bè, tiền bạc. Tôi chưa từng làm biếng, lại chẳng ghiền bất cứ thói xấu nào, cũng không phạm tội chống lại xã hội để đến nỗi đáng bị hoàn trả một số phạt quá cay nghiệt như thế. Xin ông hãy vì Chúa mà thương hại cứu vớt tôi khỏi những tàn phá.
Edgar A. Poe.”*

*/ Lá thư kêu nài thống thiết ấy chẳng bao giờ được hồi âm.

Dầu vậy, giữa bao khó khăn trong cuộc sống, Poe vẫn không ngừng sáng tác.

2.

Tháng 10/1833, trong cuộc thi truyện ngắn của tờ tạp chí Baltimore Saturday Visiter, "*Ms Found in a Bottle*" của Poe chiếm giải nhất với số tiền thưởng là 50 dollars. Sự xuất hiện vào ngày 19/10/1833 của tác phẩm này đã đưa Poe lên hàng một trong những người viết truyện ngắn hay nhất thế kỷ 19.

*/ Ngày 27/3/1834, Poe nhận tin cha nuôi chết. Di chúc của ông Allan quy định là phân phát tài sản để lại cho từng đứa con chính thức cũng như không chính thức của ông ta, nhưng lại chẳng để chút nào cho cậu con nuôi. Poe bị loại trừ và biết rằng mình phải tự mưu sinh dù cách gì chẳng nữa.

*/ Lúc này, nhà văn đang trở thành một tay viết chuyên nghiệp và điều cần thiết là phải tìm môi trường sinh sống cho các tác phẩm đã sáng tác.

*/ Tháng 8/1835, cũng nhờ tiếng vang gây nên từ truyện ngắn "*Ms Found in a Bottle*" mà Poe được tờ Southern Literary Messenger ở Richmond nhận vào chức vụ phụ tá chủ bút. Ông bèn rời căn nhà nhỏ bé của bà cô Clemm ở Baltimore để đi Richmond.

*/ Tài năng của Poe được cấp trên tán thưởng trên nhiều khía cạnh dị biệt: *đọc và sửa bản in thử, viết những tiểu luận, viết những bài phê bình văn học, điếm sách, làm thơ, viết truyện ngắn...* Nhưng mặt khác, những cơn say, những cuộc cãi cọ của ông đã làm cho các đồng nghiệp phải luôn luôn bực dọc.

*/ Và rồi một cách tình cờ, nghe được tin Neilson Poe, người chồng của bà chị cùng cha khác mẹ với Virginia muốn đem Virginia về nhà nuôi cho ăn học, Poe đã cảm nghe đau khổ dữ dội. Nhà văn bèn viết một lá thư cho bà cô Clemm để phản đối việc trên, đồng thời cũng để tỏ tình yêu của mình với Virginia:

"Cô yêu dấu,

Xin hãy thương con! Hãy thương xót con! Trên đời này, ngoài cô và em Virginia ra, con không còn ai để tìm về. Con đang sống giữa một đám người xa lạ và sự bất hạnh sẽ còn vượt cao hơn sức chịu đựng của con nữa. Thật là vô ích nếu chờ đợi một lời khuyên nơi con. Con còn biết nói gì bây giờ? Con có được quyền nói trong danh dự và sự thật là 'Virginia, đừng đi đến nơi ấy', hay không? + Nếu em Virginia thương con thật tình, hẳn em sẽ từ chối lời đề nghị đầy khinh miệt như thế. Ôi! Xin Chúa xót

thương! Nếu em Virginia đi đến nhà Neilson Poe thì cô sẽ sống ra sao? (...)

Con đã kiếm được một căn nhà nhỏ dễ thương vừa mới dựng xong với một khoảnh vườn và tất cả mọi tiện nghi, trong khu hưu trí trên ngọn đồi Churchill, mỗi tháng chỉ trả 5 dollars. Từng ngày từng đêm con đã mơ trong hoan hỉ rằng được làm cho cả cô lẫn Virginia thoải mái sung sướng, cũng như con sẽ được gọi em là vợ. Nhưng giấc mơ nay đã hết! (...) Ôi Chúa ơi, xin thương xót con! Con còn ý nghĩa gì để mà sống giữa một đám người xa lạ chẳng có chút lòng chân thật cho con?"

(Thư đề ngày 29/8/1835).

*/ Trong một tháng sống đơn độc ở Richmond, Poe lại tìm quên nỗi buồn và những điều bất như ý liên tiếp xảy ra trong đời bằng men rượu đắng. Tuy nhiên, càng uống, càng say khướt thì nhà văn lại càng thêm tuyệt vọng. Khi ấy, cái ý nghĩ tự tử cứ chồn vờn đầu óc ông.

*/ Để tự cứu, giữa tháng 9/1835, Poe quay lại thành phố Baltimore, tìm đến trú ẩn trong tình thương và sự ấm áp của gia đình bà cô Clemm.

*/ Ngày 22/9/1835, Poe làm giấy hôn thú với cô em họ Virginia, khi ấy chỉ mới 13 tuổi một tháng. (Virginia sinh ngày 15/8/1822). Sau đó, hai mẹ con bà Clemm theo Poe về Richmond và cùng sống chung trong một căn nhà trọ trên số tiền lương ít ỏi của chàng phụ tá chủ bút trẻ tuổi là 15 dollars mỗi tuần.

*/ Mùa xuân năm sau, vào ngày 26/5/1836, Poe và Virginia làm lễ thành hôn.

[Sự liên hệ giữa Poe và cô vợ trẻ con đã là đầu đề cho nhiều cuộc tranh luận trong văn giới về sau. Trong cuộc hôn nhân này, qua những lá thư Poe viết, không ai có thể nghi ngờ rằng ông không yêu vợ. Nhưng tình yêu của ông chỉ giống như của một người anh, bởi vì luôn luôn nhà văn nói đến Virginia như một "người em gái" nhỏ bé.

Nếu phân tích, có lẽ phải viết rằng, *Poe là người suốt đời vẫn đi tìm hình ảnh người mẹ hiền và sự an ổn trong một mái gia đình ấm áp.* Thời gian ông lưu lại trong nhà bà cô ở Baltimore, Virginia còn rất nhỏ. Poe được Virginia nhìn bằng đôi mắt say mê kính trọng. Và những thắt buộc tình cảm giữa Poe và bà cô lại rất chặt chẽ. Bà lo lắng săn sóc Poe y hệt như cho đứa con trai độc nhất. Bà đau khổ theo những thất vọng trong đời Poe. Từ những ngày sống ngắn ngủi ấy, nhà văn dường như tìm ra gần đúng những gì ông luôn luôn tìm kiếm. Về đẹp dịu dàng cùng tài năng ca hát của Virginia, sự lo lắng hy sinh của bà Clemm, đã là

những sự kiện đúc kết và biểu tượng cho cả hai điều suốt đời Poe vẫn hình dung ra nơi người mẹ đã chết: "Cái Đẹp và Tình Thương bao la."]

VII.

(1/1837 – 4/1841)

*/ Tháng 1/1837, do những xung đột không thể tránh, bất nguồn từ cá chất bất thường kiêu hãnh mà Poe cắt đứt mối liên hệ với tờ Southern Literary Messenger.

*/ Tháng 2/1837, nhà văn đem cả gia đình qua New York, cư ngụ tại góc đường Sixth Avenue và Waverly Place, rồi lại chuyển đến số 113 đường Carmine.

*/ Sau đó, ông tiếp tục tìm người nhận đứng ra xuất bản tác phẩm *The Narrative of Arthur Gordon Pym* của mình.

*/ Mãi đến tháng 7 năm sau (1838), tác phẩm này mới được chào đời và số phận nó cũng chẳng may mắn chút nào y như tất cả mọi tác phẩm được in ra trong buổi sinh thời của nhà văn.

*/ Mùa hè 1838, con người lang thang không nghĩ ấy lại đưa gia đình dời về Philadelphia. Tại đây, Poe kiếm sống qua ngày cho cả nhà bằng nghề viết mướn theo những đề tài đưa ra của các chủ báo hoặc các nhà xuất bản.

*/ Sau một năm sống bấp bênh, 1839, Poe tìm được công việc phụ tá chủ bút trên tờ tạp chí Gentleman's Magazine, chủ nhiệm là một người mang tên Burton. Tác phẩm *The Fall of the House of Usher* và *William Wilson* được in ra trong giai đoạn này.

*/ Năm 1840, Poe cũng thu xếp với nhà xuất bản Lea & Blanchard ở Philadelphia để phát hành bộ hai quyển *Tales of the Grotesque and Arabesque*. Trong cuộc thương lượng, những người đại diện Lea & Blanchard đã nói với Poe:

"Chúng tôi đánh nước liêu cho in 1750 ấn bản nhỏ của Tales of the Grotesque and Arabesque. Tổng số tiền thu vào sẽ thuộc cả về chúng tôi. Bản quyền vẫn là của ông. Phần lợi tức ông nhận được chỉ là hai mươi (20) quyển để tặng bạn bè."

Poe bằng lòng những điều kiện ấy.

[]

VIII. (4/1841 – 1/1842)

1.

Tuy không ngừng sáng tác, nhưng tự đáy lòng, nỗi ao ước lớn nhất của Poe vẫn là được điều hành riêng một tờ báo.

*/ Tháng 4/1841, nhà văn rút lui khỏi tờ Gentleman's Magazine và bắt tay vào việc thực hiện ước muốn. Ông lo liệu đủ mọi mặt, tung ra những quảng cáo để giới thiệu trước, nhưng rồi chẳng thể nào kiếm nổi tiền hình thành tờ báo.

*/ Ngày 13/8/1841, Poe gửi cho nhà xuất bản Lea & Blanchard lá thư nhỏ như sau:

“Philadelphia, 13/8/1841

Thưa quý ông,

Tôi ao ước được cho ra đời một bộ những sáng tác mới gồm các đề tựa như sau: "The Prose Tales of Edgard A. Poe"; trong đó gồm các truyện "The Murders in the Rue Morgue"; "Descend into Maelstrom"; và tất cả những sáng tác được viết về sau, luôn cả một ấn bản lần thứ nhì của bộ "Tales of the Grotesque and Arabesque". Những sáng tác lúc sau này gồm có 8 truyện, kết thành toàn bộ ba mươi quyển, chia thành hai tập dày. Tôi mong rằng quý ông vẫn sẽ là người xuất bản sách của tôi, và nếu sách được in ra, tôi rất vui lòng mà nhận những điều kiện các ông đã đề nghị lần trước –nghĩa là tổng số tiền thu vào sẽ thuộc phần các ông, phần tôi chỉ là 20 ấn bản để tặng cho thân hữu.

Xin quý ông vui lòng hồi âm sớm và xin hãy tin tôi.

Edgard A. Poe.”

*/ Ba ngày tiếp đó, sau khi đã bàn luận, những người chủ trương nhà xuất bản Lea & Blanchard từ chối lời đề nghị của Poe, lấy cớ rằng số ấn bản in lần đầu chưa bán được hết².

2.

Đã quen với những chối bỏ lợ là của độc giả và giới cầm bút trước tài năng của mình, Poe không buồn thất vọng. Nhà văn lại tiếp tục kiếm tìm một nhà xuất bản khác để đưa in tác phẩm đã viết dù rằng đổi lại, ông chỉ gạt hái thua thiệt thay vì tiền bạc.

*/ Chẳng bao lâu, Poe được nhận vào chân chủ bút cho tờ Graham's Magazine và được chính ngay tờ này xuất bản tác phẩm "The Murders in the Rue Morgue".

² Năm 1943, nguyên bản lá thư này được bán đấu giá là 3.000 dollars.

*/ Sự xuất hiện của nó đã đánh dấu bước khởi đầu của lối viết truyền trình thám trong nền văn chương Mỹ; và nhân vật chính của truyện – Monsieur C. Auguste Dupin—lại là người dẫn đường cho hàng loạt những nhà thám tử nổi tiếng trong loại tiểu thuyết này.

*/ Tiếp theo đó, cũng dưới sự xuất bản của Gramham's Magazine, các tác phẩm "*A Descend into the Maelstrom*"; "*The Mask of the Red Death*" lần lượt chào đời cùng với hàng loạt các bài phê bình văn học quan trọng đầy xúc tích mà Poe đã viết.

*/ Có thể nói, thời kỳ từ tháng 4/1841 đến cuối năm 1841 là hanh phúc nhất kể từ khi lập thân của Poe. Đặc biệt với số lương chủ bút được trả, trong suốt cuộc đời Poe, không lúc nào đạt được bằng.

□

IX.

(1/1842 – 4/1844)

*/ Vào tháng 1/1842, cái hạnh phúc mà Poe và gia đình đang được hưởng, bất thần chấm dứt. Một buổi đang cất cao giọng hát, Virginia bỗng dung bị đứt mạch máu.

[Sau này, trong lá thư đề ngày 4 tháng 1/1846 gửi cho một người bạn, Poe đã viết về căn bệnh kéo dài trong nhiều năm của vợ như sau:

“Sáu năm trước¹, người vợ mà tôi rất yêu quý bất thần bị đứt mạch máu trong khi đang hát. Không hy vọng cứu chữa gì được. Tôi sắp phải xa lìa nàng mãi mãi và phải chịu tất cả mọi đau đớn theo cái chết dần dần của nàng.

Nàng phục hồi từng chập và từng chập tôi lại hy vọng. Đến cuối năm ấy, mạch máu lại vỡ lần nữa. Tôi lại phải trải qua đúng những gì đã trải. Rồi lần nữa. Lần nữa. Lại lần nữa, mạch máu vỡ. Cứ mỗi lần như thế là tôi cảm nhận được tất cả nỗi thống khổ trong sự chết lần chết mòn của nàng. Và cứ mỗi lần cơn bệnh tăng, tôi càng thêm yêu nàng tha thiết, khăng khít với nàng nhiều hơn trong một tâm trạng bừng binh pha lẫn tuyệt vọng.

Tôi bị khủng hoảng trầm trọng và trở nên gần như mất trí, nhiều lúc đâm thành ngây dại cùng cực. Trong những cơn như thế, tôi đã uống rượu. Chỉ có Chúa mới biết là tôi uống nhiều và thường xuyên cỡ nào.

Hẳn nhiên, những kẻ thù của tôi phải kết luận rằng tôi điên cuồng vì uống rượu, mà không phải rằng tôi uống rượu vì đã mất trí, điên cuồng. Nhưng thật thì tôi buông trôi mọi hy vọng cứu chữa khi chợt khám phá trong vợ tôi một sự ‘đang dần chết’.

Điều ấy thật kinh khủng, luôn luôn nó làm tôi dao động giữa hy vọng và tuyệt vọng đến không chịu nổi nếu như không hoàn toàn dùng đến rượu.

Ôi Chúa ơi! Đời sống này bi thảm làm sao!”]

*/ Nhưng dù với những đau khổ, Poe vẫn làm việc.

*/ Những tác phẩm hàng đầu ra đời trong thời kỳ đảo điên ấy: *The Mystery of Marie Roger; The Pit and The Pendulum; The Tell-Tale Heart; The Gold-Burg; The Black Cat.*

*/ Tháng 5/1842, Poe từ bỏ tạp chí Graham’s Magazine nhưng vẫn nuôi ý định làm chủ một tờ báo.

*/ Năm 1843, Poe thuyết phục được một nhà xuất bản ở Philadelphia phát hành tập "*The Prose Romances of Edgar A. Poe*". Tập sách nhỏ này, giá nguyên thủy là 12 xu rưỡi, trở nên là tác phẩm hiếm hoi nhất trong toàn bộ sự nghiệp của Poe. Điều đó có lẽ phát sinh từ sự kiện nó không được bán ra, và như thường lệ, tác giả của nó cũng không nhận được đồng nào trên việc xuất bản.

[]

X.

(4/1844 – 3/1846)

(New York)

*/ Với hy vọng sẽ tìm được người sẽ bỏ tiền ra cho ông thành lập một tờ báo, và cũng để cải thiện đời sống vật chất, tháng 4/1844, Poe đem gia đình sang New York.

*/ Khi đến nơi, nhà văn bán ngay bản quyền tác phẩm *Sun* cho một nhà xuất bản với số thù lao ít ỏi. Sách in ra, bán rất chạy, nhưng người cha đẻ của nó thì lại chẳng nhận được lấy một quyền nào.

*/ Ít lâu sau, Poe dời gia đình đến cư ngụ trong một ngôi nhà di động (mobile home), tọa lạc trên đường Bloomingdale (bây giờ gần khu Broadway và đường 84 St.). Ngôi nhà đã bị phá hủy từ lâu, nhưng nếu còn, nó hẳn trở nên là nơi chôn di tích đáng kể, bởi vì tại đó, tập thơ nổi tiếng nhất của Poe (*Raven*) đã được chào đời.

*/ Và rồi cũng lại lần nữa, Poe không giữ lâu được chỗ làm của mình. Nhà văn chấm dứt sự hợp tác với tờ Evening Mirror vào tháng 2/1845.

*/ Ngày 8/3/1845, Poe được nhận là một trong những chủ bút nòng cốt của tờ Broadway Journal vừa mới thành lập tại New York. Lần này, Poe hy vọng sẽ là một cơ hội tốt cho mình thi thố tài năng. Nhưng chẳng bao lâu, tờ báo bị rơi vào sự khó khăn kiệt quệ vì lợi tức không thu nhập được.

*/ Mùa hè 1845, các bạn đồng nghiệp rút đi hết, để lại cái xác hấp hối của tờ *Broadway Journal* cho Poe tự mình quản lý. Đó là lần duy nhất trong đời, ước vọng làm chủ một tạp chí của Poe thành tựu. Nhưng nhà văn phải cầm cự một cách tuyệt vọng để cho nó đừng chết hẳn.

Cuối cùng, ước vọng đạt được ngắn ngủi và chẳng về vang gì ấy đã chấm dứt. Ngày 3 tháng 1/1846, Poe đành thua và cho tờ báo đình bản hẳn. Tuy vậy, thời gian điều hành tờ *Broadway Journal* cũng là lúc sáng tác đặc biệt của đời Poe.

Tháng 7/1845, nhà văn cho xuất bản tập truyện ngắn "*Tales by Edgar A. Poe*"; và vào tháng 11/1845, tác phẩm "*The Raven and Other Poems*" chào đời. Các tác phẩm này đã tạo cho Poe chút ít tên tuổi và khiến ông chứng tỏ được –ít ra với chính mình—sự việc có thể tự tay điều hành một tờ báo mà chẳng cần có sự trợ lực của người nào.

[]

XI.

(3/1846--1/1847)
(Ngoại ô New York)

1.

Poe vẫn nghèo rớt mòng tơi như bao giờ, luôn luôn mắc nợ hoặc tệ hơn là không một đồng xu dính túi. Trong khi đó, bệnh của Virginia càng lúc càng trở nên nặng, cần phải được thuốc thang chạy chữa. Nhiều ngày liên tiếp, nhà văn làm việc không nghỉ, đổ dồn tất cả sức lực vào cây viết nhưng cũng chẳng kiếm được cho gia đình bao nhiêu món tiền tối thiểu.

*/ Thế rồi tai họa này chưa qua thì tai họa khác đã dồn dập kéo đến. Tháng 3/1846, chỉ vì bức hí họa có tính cách nhạo báng châm chọc được vẽ ra bên dưới một bài viết mang tựa đề *The Literari* mà Poe đã bị Thomas Dunn English, ký giả của tờ tạp chí *Evening Mirror* chửi rủa thậm tệ bằng một loạt bài đăng trên tờ *Evening Mirror*. Ngôn ngữ của người này nặng nề quá khích đến độ Poe phải mang ra kiện người chủ báo.

*/ Kết quả, Poe được bồi thường thiệt hại danh dự 225 dollars; nhưng điều ấy cũng không tránh được đã để lại trong tâm hồn nhà văn một nỗi tổn thương sâu đậm.

2.

Tháng 5/1846, Poe dời cả gia đình, luôn cả con mèo tên Catterina, đến cư ngụ trong một căn nhà nhỏ như một túp lều ở Fordham, cách New York 13 dặm về hướng đông quê. Tại đây, song song với cơn bệnh trầm trọng của Virginia, Poe cũng đã ngã bệnh lây lất. Số lợi tức mong manh

kiếm được từ các bản quyền và cũng từ việc bồi thường của tờ Evening Mirror tiêu tan hẳn. Mùa đông đến, họ hết cả dầu đốt đèn.

*/ Thời gian này, có một người bạn vẫn thường xuyên đến thăm cái gia đình nhỏ bé đang lâm vào tình trạng tuyệt vọng cùng khổ ấy: bà Mary Louise Shew. Và bởi vì Poe chẳng có tiền để mời thầy thuốc, cũng bởi bà Shew có học qua khóa huấn luyện y khoa nên tự tay bà săn sóc cho cả Virginia lẫn Poe những gì cần thiết theo bệnh trạng.

[Về sau, người đàn bà tốt bụng ấy đã kể lại về một lần đến thăm cái túp lều nhỏ của nhà văn và về tình cảnh của Virginia như sau:
(...)]

Không có cái chăn nào trên giường ngoại trừ một tấm phủ màu trắng và những tờ báo. Trời rất lạnh, Virginia cứ rùng mình vì những cơn sốt của bệnh lao phổi hòa cùng những cơn rét theo cái giá buốt bên ngoài. Nàng nằm trên một ổ rơm, cái áo khoác lớn của chồng phủ kín thân thể, và con mèo Caterina nằm ngủ bên cạnh. Con vật kỳ lạ dường như nhận thức được sự công dụng ghê gớm của nó đối với người bệnh. Con mèo và cái áo khoác là những vật sưởi ấm duy nhất cho người đàn bà trẻ đáng thương.]

*/ Một thông cáo xuất hiện trên một nhật báo ở New York kêu gọi lạc quyền cứu trợ gia đình Poe, đồng thời một thông cáo khác cùng luận điệu cũng được in trên một tờ báo ở Philadelphia, nhấn mạnh rằng “Poe không có tiền bạc cũng chẳng bạn bè gì cả...”

*/ N.P. Willis, bạn của Poe, lại viết một bài xã thuyết nhẹ nhàng trên tờ The Home Journal, trong phần đề nghị “một sự gỡ rối cho những kẻ lao động trí thức”, đã khôn khéo mang trường hợp Poe ra như một dẫn chứng, hầu lưu tâm quần chúng.

*/ Tất cả những điều vừa kể đã làm Poe nổi giận thật sự.

*/ Tuy nhiên, Virginia đã không còn cần bất cứ thứ gì trên đời mà con người có thể giúp đỡ. Bệnh tình của nàng đã đến hồi chấm dứt.

*/ Ngày 29/1/1847, Poe viết lá thư ngắn cho bà bạn Mary Louise Shew như sau³:

*“Fordham, 29/1/1847
Bạn rất thân và rất tử tế,
Virginia đáng thương của tôi vẫn còn sống dù rằng vô cùng suy nhược và hiện đang đau đớn lắm. Có thể Chúa sẽ rước linh hồn nàng đi sau khi nàng được gặp lại để cảm ơn chị lần nữa.*

³ Cũng tại nhà bà Mary Louise Shew ở New York sau khi Virginia đã chết mà Poe sáng tác bài thơ “*The Bells*” rất nổi tiếng, cảm hứng từ tiếng chuông nhà thờ gần đó lúc ấy đang đồ dòn đập liên hồi.

Tấm lòng nàng –cũng như tâm hồn tôi—thì chứa chan vô hạn đến khó thể diễn tả cho hết sự biết ơn đối với chị. E rằng không bao giờ còn gặp lại chị nên nàng bảo tôi nhắn gửi đến chị cái hôn dịu dàng yêu thương nhất, và nàng sẽ chết an lành trong ơn phước của chị. Nhưng xin chị hãy đến, ngày mai xin chị hãy đến đi! Tôi hứa sẽ bình tĩnh như lời chị vẫn cao thượng ao ước cho tôi. Mẹ tôi cũng gửi đến chị tình cảm và những lời cảm ơn nồng nàn nhất. Bà xin tôi hỏi chị rằng có thể nào chị thu xếp chuyện nhà để đến ngủ lại đây đêm mai với chúng tôi? Tôi phải ngừng để đi gửi thư này ngay. Chúc chị được nhiều ơn phước và xin tạm biệt. Edgar Poe.”

*/ Ngày kế tiếp, Virginia qua đời khi vừa 25 tuổi.

3.

Cái chết từ lâu đeo đuổi ý nghĩ Poe, bấy giờ trở nên là một sự thật đau đớn khóc liệt. Cuộc già từ vĩnh viễn của người vợ trẻ –càng lúc càng đến gần hơn với hình ảnh người mẹ hoàn hảo mà Poe suốt đời tìm kiếm—đã khiến ông như bị rút hết năng lực. Nhà văn lại lao đầu vào những cơn say bí tỉ. Những đêm trắng lạnh và dài như vô tận trong căn nhà nhỏ ở ngoại ô New York, Poe chúi đầu vào những ly rượu đắng trước sự chứng kiến đau lòng và bất lực của bà cô Clemm.

*/ Ông uống rượu càng nhiều hơn trước và không thể ngủ được nếu không dùng đến rượu hoặc không có sự hiện diện của bà cô bên cạnh giường. Sự sợ hãi cái chết từng bị ám ảnh khi còn bé, sự e ngại phải chống chọi một cách đáng thương với định mệnh phũ phàng... tất cả mọi nỗi này đã trở dậy mạnh mẽ với nguyên hình trạng gai góc của nó, giống như một thứ bóng tối ghê rợn vây chụp tâm hồn nhà văn quăng đời đau khổ cùng cực này.

*/ Dẫn sao cũng không thể phủ nhận rằng cái chết của Virginia đã đánh dấu như ngày tàn của một thời kỳ ổn định nhất kể từ lúc lập thân trong toàn thể cuộc đời Edgar A. Poe.

[]

XII.

(2/1847 – 1848)

(Ngoại ô New York)

1.

Sau khi Virginia qua đời, cuộc sống Poe còn buồn hơn bất cứ tác phẩm nào ông đã viết ra. Tuy vậy, năng lực sáng tạo vẫn không rời bỏ

nhà văn. Ông lại vùi đầu vào những trang giấy để tìm quên đau khổ và gây lại nghị lực.

*/ Tác phẩm khoa học giả tưởng bằng thi ca, "Eureka", được hình thành trong cùng thời gian với bài thơ mang đầy hơi hướm u ám "Ulalume" và một trong những bài nổi tiếng nhất của Poe: "The Bells".

*/ Đặc biệt, bài thơ "Annabel Lee" viết ra vài ngày sau cái chết của Virginia đã được gọi nhớ từ kỷ niệm khi còn niên thiếu, Poe từng ngồi một mình nhiều đêm cạnh bên nấm mồ của bà Stannard trong nghĩa trang lạnh lẽo:

*Theo dòng triều dâng, tôi nằm bên cạnh
Người tôi yêu, ôi! Sự sống của đời tôi!
Ngủ yên trong nấm mồ bên bờ biển
Giấc ngàn năm được ru bằng tiếng sóng thiên thu...*
(*And so, all the night-tide, I lie down by the side
Of my darling –my darling-my life and my bride
In the sepulchre there by the sea
In her tomb by the sounding sea...*)

*/ Cũng trong bài "Annabel Lee", trước sự chết, Poe đã kiêu hãnh đến không còn sợ hãi mà thách thức rằng:

*Chẳng thiên thần nào trên thiên đường cao đó
Chẳng quỷ ma nào dưới đáy biển sâu
Có thể tách chia hai linh hồn gắn bó
Của tôi và của Annabel Lee xinh đẹp tuyệt vời.*
(*And neither the angels in the heaven above
Nor the demons down under the sea
Can ever dissever my soul from the soul
Of the beautiful Annabel Lee...*)

*/ Tháng 6/1848, "Eureka" được xuất bản tại New York. Poe lại khởi sự viết một quyển sách mới dưới tựa đề: *Literary America*.

2.

Ngày 10/6/1848, trong một cuộc diễn thuyết tại Lowell (Massachusetts) của Poe, nhà văn gặp bà Nancy Locke Heywood Richmond (còn có tên gọi là Annie). Mối tình cảm thâm lén đã xảy ra giữa hai người sau đó, tuy rằng bà Nancy vẫn tiếp tục sống cùng chồng tại Lowell.

*/ Ngày 17/7/1848, Poe trở lại Richmond và lưu lại đó ba tuần. Không ai biết được nhiều về những gì Poe đã làm ở Richmond, nhưng theo một nhân chứng kể lại thì ông thường "say bí tỉ, và diễn thuyết về Eureka cho khách hàng nghe trong các quán rượu."

*/ Sau khi trở lại New York, một thời kỳ rồi bời đã đến với Poe.

Năm 1845, trong một chuyến đi đến Providence, Poe có gặp nhưng không trò chuyện với bà Helen Whitman, một góa phụ lớn hơn ông 6 tuổi, cũng là người làm thơ, rất ưa thích văn chương và có ít của cải riêng. Họ gửi cho nhau những bài thơ như một hình thức trao đổi, giao thiệp.

*/ Và rồi bất thần trong tháng 9/1848, Poe tìm đến Providence cầu hôn bà Whitman.

*/ Với một người đàn bà trung niên được nuôi lớn trong cảnh sống quá lễ nghi phong cách, danh vọng của Poe chưa đủ để chờ mong sự thành tựu của cuộc hôn nhân. Hơn nữa, gia đình bà Whitman cực lực chống đối chuyện này. Dù vậy, Poe vẫn khăng khăng tiến bước.

*/ Nhưng có một điều làm cản trở dự định của Poe mà bà Whitman cũng đang có khuynh hướng đồng ý: *Từ một cách nào đó, bà nhận biết được, trong khi đang cầu hôn bà thì Poe vẫn còn đang dấn sâu tình cảm với bà Annie ở Lowell.* Những lá thư tình “*gửi Helen*” dịu dàng không kém so với các lá thư chân thành “*gửi Annie*” trong cùng thời gian; xuyên qua đó, tác giả của chúng rõ ràng đang phô bày sự đắm say thật sự của một tình nhân, hơn nữa, một thi sĩ đang viết về tình yêu (một thể loại được Poe diễn tả thật hay như đã từng viết truyện ngắn, làm thơ hay viết các bài bình luận văn học.)

*/ Hẳn nhiên, khi nhận biết điều này, bà Whitman cảm nghe tổn thương dữ dội. Nhưng bà không thể phàn nàn rằng tình yêu Poe dành cho bà đã bị giảm sút, hay là từ trong sâu thẳm trái tim, ông lừa dối bà. Trái lại, xuyên qua những lá thư được tìm biết, cũng như những lá gửi cho chính bà, Poe đã tự tỏ ra rất thành thật trên những gì ông cần thiết.

[Nếu phân tích, phải nói rằng, cuộc đời Poe quả là một giấc mộng dữ, nhiều kinh khủng hơn trong các truyện ông đã viết. Ngòi bút Poe phản ánh một nội tâm xáo trộn không ngừng theo những ám ảnh về sự đau đớn, sự tàn nhẫn, sự chết yêu và sự hư rữa của một xác người bên trong nấm mộ. Trí tưởng tượng của Poe đã làm hủy hoại từ từ chính bản thể ông. Cậu bé nhạy cảm sống bằng những giấc mơ nay biến thành một người lớn ích kỷ, tự cô lập mình trên những giao thiệp xã hội. Dù rằng tình trạng sống rất nghèo nàn, Poe vẫn tỏ ra kiêu hãnh dữ dội và rất khó để quen biết. Ông không có bạn thân, cũng chẳng tìm được người nào có thể cho ông chấp nhận trên những điều kiện đồng vai đồng sức. Ông phàn nàn về sự cô đơn của mình nhưng không cố gắng để giải tỏa nó.

Chỉ riêng với nữ giới, Poe lại mong chờ điên cuồng một tình bạn với họ. Nhưng luôn cả trên khía cạnh này, Poe vẫn bị giới hạn theo hình ảnh của người mẹ, giống như ánh mây mờ che khuất tất

cả những liên hệ sâu đậm giữa Poe và họ. Từ sau cái chết của Virginia, với Poe, tình cảm nam nữ chỉ là đề nói lên một cố gắng đáng thương trong sự ổn định lại chính con người nhà văn. Bà cô Clemm khi ấy đã quá già, không còn đủ sức đem lại cho Poe sự vỗ về an ủi mà ông khao khát một cách tuyệt vọng. Luôn tất cả mọi người đàn bà, chẳng ai đắp bù nỗi cho Poe sự trống rỗng tâm tư và giúp ông tìm lại được lẽ sống đích thật.]

[]

XIII.

(10/1848 – 12/1848)

Tháng 10/1848, sau khi gặp bà Whitman ở Providence, Poe đi thẳng tới Boston với một số lượng nha phiến đã mua, mục đích tự kết liễu đời mình. Điều này không làm cho Poe chết mà chỉ khiến ông bệnh rất nặng.

*/ Sau khi hồi phục, Poe gặp lại bà Whitman ở Providence và hứa rằng không bao giờ nghĩ đến điều cầu hôn nữa. Nhưng ngay ngày hôm sau của lời hứa đó, bất thần Poe lại xuất hiện tại nhà bà Whitman trong trạng thái kích động dữ dội. Tự thâm tâm, bà Whitman vẫn còn yêu và nghĩ rằng có thể hoán cải được Poe, nên đã hứa hẹn với ông một cuộc hôn nhân nếu như ông bằng lòng bỏ rượu. Dĩ nhiên là Poe rất đồng ý.

*/ Ngày 20/12/1848, Poe trở lại diễn thuyết ở Providence, và ngày 22/12/1848, cuộc hôn nhân được hai người đem ra thảo luận để cuối cùng đi đến quyết định sẽ chọn ngày cử hành hôn lễ.

*/ Đêm Giáng Sinh 1848, xui xẻo một điều, Poe được vài thanh niên trong tình mời đi uống rượu đến say mèm và ngày kế tiếp, xuất hiện tại nhà vị hôn thê, áo quần xóc xếch, hơi men từ miệng toát ra nồng nặc. Bà Whitman, dầu vẫn còn yêu và muốn làm vợ Poe, cũng không thoát được cái áp lực nặng nề mà bà mẹ và cả gia đình đang đè lên khi ấy. Bà đành dứt khoát từ hôn Poe.

*/ Poe đáp chuyến xe lửa kế đó trở về New York và dự định hôn nhân kể như chấm dứt.

*/ Trong một lá thư gửi bà Annie, nói về chuyện này, Poe đã thề rằng “*Từ đây cố tránh xa cái thế giới độc hại của những người đàn bà trí thức!*” Nhưng ông không tự giữ lời hứa để lại tán tỉnh ve vãn những người đàn bà khác, trong số có bà Sarah Anna Lewis (biệt danh Stella), một nữ thi sĩ ở Brooklyn có người chồng muốn Poe “*điều chỉnh*” những vần thơ của vợ.

*/ Sự giao thiệp giữa Poe với các người đàn bà này có lẽ đặt nền tảng trên vấn đề nhục dục, nhưng rõ ràng là ông rất khao khát tình bạn với phụ nữ, bởi vì từ sau cái chết của Virginia, một khoảng trống lớn đã chiếm hữu tâm hồn Poe và ông cần lấp kín nó đi.

*/ Chi một điều duy nhất Poe không bao giờ từ bỏ: Ước vọng riêng mình làm chủ một tạp chí.

[]

XIV.

(Mùa xuân 1849 – 7/1849) (Philadelphia)

Mùa xuân 1849, Poe cố gắng thuyết phục E.H.N. Patterson ở Oquawka (Illinois) bỏ tiền ra tạo dựng một tờ báo, nhưng không thành công.

*/ Ngày 30/6/1849, Poe rời New York để đi Richmond, cũng trong chiều hướng tìm phương cách thực hiện một tờ báo.

*/ Ngày 2/7/1849, Poe tìm đến nhà một người bạn tên John Sartain ở Philadelphia trong trạng thái suy nhược trầm trọng. Tại đây, nhà văn kể cho Sartain nghe câu chuyện có một nhóm người trên xe lửa dự trù giết chết ông. Rồi lại nói dông dài rằng chính Poe đã bị giam lại trong nhà tù Moyamensing, để cũng tại đó, nghe được những âm thanh ghê rợn và chứng kiến những hình ảnh khủng khiếp.

*/ Xong, viết cho bà cô Clemm lá thư ngắn, trong có những câu Poe dường như trần trối:

“Con đang bệnh nặng, bị tiêu chảy và mắc chứng ho gắt cổ đến nỗi bây giờ thấy rất khó khăn trong việc cầm lên cây viết. + Khi nhận thư này, xin mẹ hãy đến ngay với con! + Sự vui mừng gặp lại sẽ đền bù tất cả những nỗi buồn cho chúng ta. + Có lẽ con sẽ chết thôi. + Con không còn gì để ao ước kể từ khi hoàn thành xong tác phẩm ‘Eureka’ và cũng chẳng thể sáng tác gì nữa.”

*/ Rồi Poe xếp đặt với bà cô Clemm những giấy tờ cần thiết, dặn dò bà mọi điều phải làm trong trường hợp ông chết. Rõ ràng là những ám ảnh về sự chết của Poe thời gian ở Philadelphia phát sinh từ *nỗi suy nhược cực kỳ trên cả tinh thần lẫn thân xác.*

[Một người bạn đã viết về sự kiện vừa nói như sau:

"Khi tìm đến nhà ông John Sartain thì Poe đang ở vào tình trạng bị kích động dữ dội đến gần như điên loạn. Đầu óc Poe xem ra ngờ ngác và bị đè nặng bởi mối kinh hãi theo cái âm mưu mà ông cho rằng có kẻ nào đó đang cố tình làm hại ông.

Người bạn lúc ấy cố gắng làm yên lòng Poe, nhưng Poe vẫn khẳng khái bảo là có kẻ đã theo đuổi ông đến tận nơi này. Và rồi xin một lưỡi dao, Poe nói, để cạo lớp râu ở môi trên của mình hầu đánh lạc hướng kẻ thù với cái bề ngoài khác lạ. Sau cùng, trước những lý lẽ viện dẫn mà ông Sartain đưa ra cố ý đem lại cho Poe cảm giác an ổn, Poe bỏ, không cạo râu nữa.

Trạng thái khủng hoảng như thế của Poe đã làm ông Sartain lo lắng, để rồi khi đã nài nỉ Poe nằm yên được trong giường, ông còn lưu lại bên Poe suốt cả đêm để tiếp tục canh giữ.

Tối hôm sau, Poe đòi đi ra ngoài về hướng bờ sông Schuylkill, có người bạn chí tình hộ tống cạnh bên.

Trên đường đi, Poe nói không ngừng với giọng điệu hùng hồn và đầy nhạc tính về các âm mưu theo dõi của kẻ lạ.

Ông Sartain cố tạo sự yên lòng cho Poe, nhưng vô ích. Poe vẫn bước về phía trước, băng ngang trên những con đường ngoằn ngoèo khác nhau với sự hăng hái và không chút nào tỏ ra mệt nhọc. Người bạn cố gắng lèo lái Poe theo hướng về nhà nhưng vẫn không hiệu quả.

Khoảng nửa đêm, họ đến Fairmount và leo lên đỉnh cao. Tại đây, Poe vẫn cứ nguyên trạng thái kích động cũ, nói huyên thiên về hoàn cảnh cấp bách hiểm nguy mà mình đang vướng phải.

Sự kích động này còn kéo dài cho đến vài ngày sau đó.

Cuối cùng, Poe bỏ trốn khỏi nhà người bạn để đi lang thang trong các vùng ngoại ô lân cận. Không khí tươi mát đã làm dịu dần đi sự khủng hoảng trong cái đầu suy nhược ấy, khiến Poe tìm thấy lại chút ít bình tĩnh...”]

*/ Sau gần hai tuần lưu lại nhà John Sartain, ngày 13/7/ 1849, Poe rời Philadelphia để đi Richmond (Virginia), tiếp tục tìm phương tiện tạo dựng tờ báo mơ ước. Trạng thái tuyệt vọng đến gần như mất trí vẫn không ngừng xuất hiện nơi Poe.

*/ Trước khi rời Philadelphia, Poe đã viết cho bà Annie những lời này:

“Tất cả những nỗi buồn của tôi thì không thể giải thích được nguyên nhân và điều ấy chỉ càng làm tôi thêm đau khổ. Trong hôn tôi đầy những điềm báo đen tối. Không có gì khiến tôi vui vẻ hay thoải mái. Cuộc đời tôi dường như đã bị tàn phá cả. Tương lai chỉ là một áng mây mờ ảm đạm. Tuy vậy, tôi vẫn sẽ chống chọi tới cùng và hy vọng lại tiếp nối hy vọng”...

[]

XV.

(7/1849 – 10/1849)

(Richmond // Virginia),

(Baltimore // Maryland)

1.

Poe đến Richmond ngày 13/7/1849 và được các người bạn cũ thời trung học đón tiếp nồng nhiệt. Điều quan trọng hơn cả là nhà văn đã gặp lại Sarah Elmira Royster, người yêu thuở thiếu thời, bấy giờ đã trở thành

một góa phụ độc lập trên nhiều cách. Poe cầu hôn Sarah và được bà nhận lời. Bà có ít vốn liếng của cải và hứa sẽ giúp ông hoàn thành tờ báo mơ ước.

*/ Một cuộc đời mới mở ra trước mặt làm cho tinh thần Poe trở nên phấn khích đến độ tự hứa một cách nghiêm trang (khi có một vị bác sĩ quen ở Richmond bảo rằng ông có thể chết vì rượu) là sẽ từ bỏ hẳn thứ độc dược nguy hại này.

*/ Ngày 17/8/1849, Poe diễn thuyết về đề tài thi ca trước số đông thính giả chọn lọc ở Richmond.

*/ Ngày 14/9/1849, cũng cùng đề tài, Poe diễn thuyết tại Norfolk, rồi trở lại hai cuộc diễn thuyết khác –cùng đề tài—tại Richmond ngày 24 và 25/9/1849; số lợi tức thu được lên đến con số 1,500 đô la.

*/ Trong thành phố thời tuổi nhỏ, Poe thấy phần chần hẫn. Ông cùng bà Sarah lo toan đủ mọi lễ nghi cưới hỏi và dự trù sẽ đem bà cô Clemm về sống chung với họ tại Richmond.

*/ Ngày 28/9/1849, Poe đáp tàu đi Baltimore (Maryland) để trở lại New York chuẩn bị đám cưới. Những gì đã xảy ra trong vài ngày sau đó thì không bất cứ ai trên đời được biết.

*/ Vào ngày 3/10/1849, bác sĩ Snodgrass ở Baltimore nhận được một giấy báo khẩn cấp như sau:

“Có người đàn ông mang tên Edgar Allan Poe, ăn mặc tồi tệ, đang ở tại khu vực đầu phiếu Ryan’s 4th. Ông ta bảo có quen với bác sĩ. Tôi nghĩ là ông ta đang rất cần được bác sĩ đến coi sóc bệnh trạng.”

*/ Theo lệ thường trong các tỉnh đang diễn ra bầu cử, có những nhóm người chuyên chặn các khách lạ lại, mời họ uống rượu, rồi đem họ đi từ khu vực này sang khu vực khác, yêu cầu họ bỏ phiếu cho bất kỳ cử tri nào thuộc phe ủng hộ của nhóm người này. Và bởi vì Poe được tìm thấy tại khu vực đầu phiếu nên mới có dư luận cho rằng ông đã bị sử dụng trong việc gian lận phiếu. Câu chuyện đúng hay sai, chẳng ai có thể chứng minh rõ. Có điều, khi được tìm thấy thì Poe đang ở trong một quán rượu, vẻ ngây dại ngơ ngác, trên người khoác bộ quần áo không phải của mình, lại trông rất lồi thối bần thiêu.

*/ Poe được đem đến bệnh viện Washington College trong tình trạng hôn mê một khoảng ngắn. Sau đó, ông tỉnh dậy và tự chuyện trò một cách ngây dại với “*những quỷ ma và các hình thể quái dị*” trên tường (như lời thổ lộ của Poe). Tuy vậy, ông vẫn không đủ sáng suốt để nói rõ cho bất kỳ ai trong bệnh viện biết được những gì đã xảy ra với ông trước đó.

*/ Tình trạng nói nhảm vẫn tiếp tục, càng lúc càng dữ dội. Sau cùng Poe hoàn toàn suy nhược và trở nên mê thiếp.

*/ Trong bốn ngày liên tiếp, Poe chống cự với Thần Chết. Và rồi lúc 5 giờ sáng ngày Chủ Nhật 7/10/1849, sau khi kêu lớn: “*Xin Chúa cứu vớt linh hồn đau khổ của con!*”, nhà văn trút hơi thở cuối cùng trên giường bệnh viện, trước sự hiện diện của vị bác sĩ, người nữ y tá, bà cô Clemm và luôn cả Sarah Elmira Royster, người yêu đầu đời và cũng là người đàn bà cuối cùng chấp nhận được cái định mệnh 40 năm cực kỳ bi thảm của nhà thiên tài văn chương hàng đầu của nước Mỹ: EDGAR ALLAN POE.

2.

Tuy nhiên, như một thứ nợ đời chưa trả dứt, ngay trong cái chết, sự bất hạnh vẫn đeo đuổi lấy Poe như trong cuộc sống 40 năm qua.

*/ Vào tháng 6/1841, Poe gặp Rufus W. Griswold, một chủ bút thành công và gây được tiếng vang cho mình bằng những thủ đoạn nghề nghiệp hơn là bằng vào chính tài năng viết lách. Griswold tỏ ra không ưa Poe vì cá chất hững hờ khép kín có phần kiêu ngạo, đồng thời cũng do bởi tài năng thiên bẩm của Poe, (điều mà Griswold đã thiếu).

*/ Hai ngày sau khi nhà văn lớn qua đời, trên tờ New York Tribune thấy xuất hiện một bài tưởng niệm Edgar A. Poe, ký tên “*Luwig*”, nhưng được viết bởi Griswold, mở đầu bằng những câu thể này:

“Edgar Allan Poe đã chết. Ông chết tại Baltimore ngày hôm kia. Lời cáo tri này làm nhiều người giật mình nhưng không mấy ai xúc động vì nó. Trong khắp nước Mỹ, thi sĩ được biết đến nhiều; ông có đông độc giả ở Anh và một vài nước thuộc lục địa Âu Châu, nhưng lại có rất ít, hay gần như chẳng có người bạn nào.”

*/ Sau đó, bài báo tiếp tục với những lời công kích cay độc, đầy nguy tạo, nhắm thẳng vào nhà văn vừa mới nằm xuống.

*/ Griswold vẫn chưa chịu ngừng tại đó.

Năm 1856, trong quyển sách tựa đề *The Works of the Late Edgar Allan Poe* do Griswold soạn, trong có bài *Memoir of the Author*, Griswold đã giới thiệu hình ảnh Poe như một người:

“Hay nóng giận cãi cọ, thay đổi bất thường, tính nết khó chịu và nhân dáng lúc nào cũng ủ ê phiền muộn. Một thiên tài văn chương nhưng tác phẩm không chừng mực đều đặn. Trên nhiều phương diện, ông ta giống nhân vật Francis Vivian trong quyển ‘The Caxton’ của Bulwer. Sự đam mê trong ông được hiểu như những tình cảm tội tệ mà mục đích của nó là chống lại hạnh phúc của con người. Bạn không thể cãi một vấn đề gì mà không làm nổi dậy mau chóng sự tức giận trong lòng ông ta. Bạn không thể nói về những sung túc, êm ấm bình thường mà không làm cho

khuôn mặt ông ta trở nên tái mét, phát sinh từ cá tính ganh tị trong bản chất (...)

Dường như trong ông ta không có một chút đạo đức tối thiểu nào và những gì đáng được nói đến trong con người kiêu ngạo ấy thì có rất ít, hoặc chẳng có chút nào sự thật xác đáng cả. Ông chỉ có một nỗi ham muốn quá độ đến trở thành bệnh hoạn (mà nói theo kiểu thông thường là cái tham vọng tội bực) ấy là sự ham muốn thành công, để từ đó có thể khinh bỉ trở lại một thế giới luôn luôn dè bủ tính tự phụ của ông ta...”

*/ Rồi Griswold lại tiếp tục sửa chữa những tác phẩm của Poe, cho xuất bản thành bốn tập; trong tập thứ ba, ông ta chêm vào những kỷ niệm e còn tồi tệ hơn trong bài viết ký tên “Luwig”. Ông ta cũng “viết lại” vài lá thư của Poe, thêm với những lá khác hoàn toàn bịa đặt.

*/ Có nhiều người phản nộ vì hành động và thái độ này của Griswold nên đã lên tiếng bênh vực cho danh dự người quá cố, trong số có N.P Willis, bà Whitman và George Graham.

*/ Nhưng sự việc tồi tệ đã xong. Tại nước Anh, sự diễn giải của Griswold trên những việc này được chấp nhận trong nhiều năm bởi vì Griswold là người được gia đình Poe ủy quyền biên soạn lại những tác phẩm của Poe.

*/ Ở Pháp lại khác. Sau khi đọc bài viết của Griswold, Baudelaire⁴ đã lên tiếng đặt vấn đề rằng: “*Ai là người giữ được không cho những con chó ghẻ chạy rông trong nghĩa địa?*”, rồi viết một loạt bài bình luận bênh vực Poe, dịch những tác phẩm Poe ra Pháp ngữ và cho phát hành riêng một số báo tưởng niệm nhà văn đau khổ.

*/ Kết quả, sau việc làm của Baudelaire, Poe trở nên là tác giả có ảnh hưởng rất lớn trong nền văn chương Pháp, đặc biệt trên thi ca Mallarmé, Verlaine, Rimbaud, Valéry... và nhiều văn thi sĩ trong phái Biểu Tượng (Symbolisme).

*/ Tiếng tăm Edgar A. Poe trải suốt Âu Châu kể từ sau bài báo của nhà văn Pháp ấy. Vì thế mà ngày nay ở Âu Châu, tên tuổi nhà thiên tài văn chương có cuộc đời cực kỳ buồn thảm được biết đến nhiều hơn bất cứ tác giả Mỹ nào khác.

(Trần Thị Bông Giấy)

* *Xuất bản lần đầu trong Tài Hoa Mệnh Bạc Tập I, NXB Văn Uyển, San Jose California Oct. 1992.*

⁴ Charles Baudelaire, thi sĩ người Pháp (Paris 1821 – 1867).

**/ Edited hoàn hảo lần cuối tại nhà Tuyên, số 10 Nguyễn Biểu Dalat,
Thứ Ba June 14/2016
(Kỳ nghỉ hè VN cuối cùng với Âu Cơ).*

□

Tài liệu tham khảo:

**/ Edgar Poe, sa vie, son oeuvre.*

(P.U.F., 1958)

**/ The Life of Edgar Allan Poe, Personal and Literary.*

(G.E. Woodberry's) (Boston 1909)

**/ "Edgar Poe.*

(A Colling) (Editions Albert Michel, 1952).

□